

SUOMALAIS-NORJALAINEN RAJAVESISTÖKOMISSIO
NORSK-FINSK GRENSEVASSDRAGSKOMMISSJON

PÖYTÄKIRJA

Suomalais-norjalaisen rajavesistökomission kokous 4.- 5.9.2012

Paikka: Saamelaiskulttuurikeskus Sajos, Inari, Suomi

Suomen saamelaiskäräjien tervetulo-tervehdys

Koulutussihteeri Ulla Aikio-Puoskari Saamelaiskäräjien koulutus- ja oppimateriaalitoimistosta kertoi Saamelaiskulttuurikeskus Sajoksen toiminnasta ja toivotti komission tervetulleeksi Sajokseen.

1. Kokouksen avaus, läsnäolijat ja käytännön asioita

Komission Suomen puolen puheenjohtaja Matti Hepola avasi kokouksen. Kokouksen osallistujat esittelivät itsensä (liite 1). Suomen puolen viralliset edustajat olivat: suomalainen puheenjohtaja Matti Hepola (Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus), varapuheenjohtaja Outi Mähönen (Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus), jäsen Minka Laiti (Inarin kunta), varajäsen Ilmari Tapiola (Utsjoen kunta) ja varajäsen Keijo Pirttijärvi (Inarin kunta). Norjan puolen viralliset edustajat olivat: norjalainen puheenjohtaja Bente Christiansen (Finnmarkin lääninhallitus), jäsen Anne Toril Eriksen Balto (Kaarasjoen kunta), jäsen Cecilie Hansen (Etelä-Varangin kunta) ja varajäsen Frank Martin Ingilæ (Tenon kunta). Muut kokouksen osanottajat liitteessä 1.

2. Esityslistan hyväksyminen ja mahdolliset muutokset

Kohta 4.1 jää pois. Kokouksen esityslista hyväksyttiin ilman muita muutoksia.

3. Komission 2011 suositukset

Puheenjohtaja Matti Hepola totesi, että vuoden 2011 suositukset käsitellään suosituksia koskevien asiakohtien yhteydessä.

4. PAATSJOEN VESISTÖALUE

4.2 Paatsjoen vesistöaluetta koskevat ajankohtaiset asiat: Inarin ja Etelä-Varangin kuntien edustajat

Jäsen Cecilie Hansen Etelä-Varangin kunnasta tiedotti kunnan ajankohtaisista asioista.

- Kunnanvaltuustossa käsitellään vuoden 2012 lopulla kaivoksen tuotannon kaksinkertaistamista. Ympäristövaikutusten arvioinnin sisältävä kaavoitussuunnitelma on nyt lausuntokierroksella (määräaika 7.9.). Inarin kunta on kaavoitussuunnitelman lausuntokierroksella ilmoittanut Etelä-Varangin kunnalle huolensa suunnitelman rajat ylittävistä vaikutuksista.
- Norjalaiset ja venäläiset viranomaiset sekä Venäjän puolella sijaitsevan nikkelilaitoksen edustajat ovat kokoontuneet päästöjen ympäristövaikutuksiin jne. liittyen.

- Kirkkoniemen uusi öljyterminaali – suunnitelmat maalla sijaitsevasta laitoksesta, jossa öljy- ja öljynjalostustuotteet varastoidaan kallion sisään. Parempi vaihtoehto kuin siirtolastaus laivasta laivaan. Mahdolliseen rakentamiseen sisältyy myös kattava valmiusvarustus, mikä hyödyttäisi koko aluetta. Yhtiö Stolt-Nilsen on esitellyt suunnitelmansa kunnanvaltuustolle maanantaina 3.9. Suunnitelman toteuttamisen seurauksena kuntaan syntyisi monia uusia työpaikkoja.

Komission jäsen Minka Laiti kertoi, että Inarin kunnanhallitus on antanut lausunnon Kirkkoniemen rautakaivoksen jätteiden sijoittelusta. Kunnanhallitus esittää, että jätteiden sijoittelu toteutettaisiin lausuntopyyntöön liitteen vaihtoehto kahden mukaisella tavalla eli jätteet tulisi sijoittaa maalle. Tämä on ensimmäinen kerta, kun lausuntoa pyydetään rajan yli. Inarin kunta on hyvin huolissaan jätteiden vaikutuksista vesistöihin.

Komission Norjan puolen puheenjohtaja Bente Christiansen toi esille komission viime kokouksessa antaman suosituksen.

Komissio suositteli (Kirkkoniemi 2011), että Sydvaranger Gruve -kaivoksen ympäristövaikutusten arvioinnissa tulee soveltaa Espoon sopimuksen periaatteita ja että Suomen ja Venäjän viranomaisille ja kansalaisille tulee antaa mahdollisuus osallistua prosessiin.

Asiassa on järjestetty keskustelukokouksia. Kaivoksen tuotannon kaksinkertaistamisesta syntyvien ympäristövaikutusten arvioinnin sisältävä kaavoitussuunnitelmaesitys esitettiin alueellisessa suunnitteluforumissa 31.5.2012. Lausuntojen jättämisen määräaika on 7.9. Inarin kunta on esittänyt oman lausuntonsa ympäristövaikutusten arviointisuunnitelmaan. Finnmarkin lääninhallitus on omassa lausunnossaan painottanut Espoon sopimusta ja ympäristövaikutusten arviointia koskevaa asetusta. Kaavoitussuunnitelma käsitellään ja vahvistetaan kunnassa vuoden lopussa. Ympäristövaikutusten arviointi tulee olemaan laajamittaista johtuen louhitun määrän kaksinkertaistamisesta ja merivarastoinnista. Mahdollisuus varastoida jätteet maalle selvitetään myös. Lääninhallituksen mielestä prosessi on nyt siirtynyt oikealle raiteelle.

Lausunnossaan Finnmarkin lääninhallitus on todennut, että olisi hyvä, jos suomalais-norjalaista rajavesistökomissiota kuultaisiin asiassa. Bente Christiansen ehdotti, että sihteeristö tekee luonnoksen lausunnoksi ja lähettää sen komission jäsenille kommentoitavaksi.

Päätös:

Sovittiin, että Norjan puolen sihteeristö valmistelee asiasta lausuntoluonnoksen ja lähettää sen Suomen puolen sihteeristölle. Sihteerit lähettävät edelleen lausuntoluonnoksen pikaisesti kommentoitavaksi komission jäsenille, minkä jälkeen lausunto lähetetään Etelä-Varangin kuntaan.

4.3 Inarijärven ekologinen säännöstelykäytäntö ja säännöstelyn toteutuminen vuosina 2011 – 2012

Vesistöinsinööri Juha-Petri Kämäräinen Lapin ELY-keskuksesta esitteli Inarijärven säännöstelykäytäntöjä ja sen historiaa. Säännöstely perustuu vuonna 1959 solmittuun Venäjän, Norjan ja Suomen väliseen valtiosopimukseen. Vuonna 1999 ohjeita täydennettiin ja siirryttiin ekologisempaan säännöstelyyn, jonka tavoitteena on Inarijärven säännöstelyn toteuttaminen siten, että vesistön tila, erityisesti kalojen ravinto-olosuhteet ja käyttökelpoisuus paranevat ilman merkittäviä haittoja Paatsjoen vesivoimantuotannolle tai eliöyhteisölle.

Vuoden 2012 säännöstelykatsauksessa todettiin lumen vesiaron talvella 2011–2012 sekä kevään tulovirtaaman olleen lähellä pitkänajan keskiarvoa. Suuri sadanta kesäkuussa ja heinäkuun alkupuolella nosti Inarijärven vedenpinnan tavoitevyöhykkeen ulkopuolelle lähelle ylärajaa. Heinäkuun ja elokuun alkupuolella vettä jouduttiin juoksuttamaan ohi Paatsjoen ylimmillä voimalaitoksilla. Vähäsateinen elokuu laski järven vedenpinnan tavoitevyöhykkeen tuntumaan kuun puoleen väliin mentäessä. Tällä hetkellä, syyskuun alkupuolella, vedenkorkeus on ekologisen

tavoitevyöhykkeen keskivaiheilla ja pysyttelee tämänhetkisen ennusteen mukaan tavoitevyöhykkeellä vuoden loppuun.

Nykyisten ilmastonmuutoskenaarioiden toteutuessa on tulevaisuudessa säännöstelyn suurimpana haasteena talviaikaisten tulovirtaamien kasvaminen sekä vastaavasti kesäaikaisten tulovirtaamien pieneneminen.

4.4 Säännöstelyn ja ilmastonmuutoksen vaikutukset Paatsjoen linnustoon ja vesiluontoon

Asiantuntija Olga Makarova Pasvik-luonnonpuistosta (Pasvik Zapovednik) kertoi luonnonsuojelualan toiminnasta. Hän korosti, että lintulajien monipuolistuminen 172 lajista 229 lajiin sadassa vuodessa (1907–2007) viestii ympäristössä tapahtuvista muutoksista, joten ilmastonmuutoksen vaikutusta tulee tutkia. Luonnonpuiston toiminnan uhkina ovat järjestäytymätön matkailu, vieraslajit, öljypäästöt voimalaitoksilta ja kuljetusaluksilta, säännöstely ja ilmastonmuutos. Ohijuoksutukset alkukesästä ovat tuhoisia Paatsjoen rannoilla pesiville linnuille. Erityistä huolta aiheuttaa suunnitteilla oleva venäläisten Paatsjoen voimalaitosten tehon nostaminen. Jos tämä hanke toteutuu, tulee sen toteuttamisessa huomioida lintujen pesimäalueet ja ajat, jotta turhia vahinkoja ei aiheudu. Tulee siis tehdä suosituksia mahdollisimman vähäisille vaikutuksille luontoon kolmen maan yhteistyönä.

Olga Makarova ilmoitti 15.8.2012 tehdystä havainnosta Paatsjoessa Jäniskosken alapuolella. Ohijuoksutuskanavan pohjakivet olivat valkoisia kummallisesta tahmasta, mutta vesi ei ollut öljyinen. Rosprirodnadzorin alaisuudessa toimivan CLATI-laboratorion johtaja Margarita Ryabtseva kertoi, että valkoisten kivien läheisyydestä otetuista vesinäytteistä löytyi erittäin korkeita fenolipitoisuuksia, jotka olivat myrkyllistä leville ja vesikirpuille. Rosprirodnadzorin toimesta otetaan uudet näytteet ja ne tutkitaan laajemmin CLATI-laboratoriossa.

Päätös:

Komission merkitsee asian tiedoksi. Lisäksi komissio toivoo, että se saa tietää enemmän Jäniskosken analyysituloksista, kun tulokset valmistuvat.

4.5 Inarijärven kalataloustarkkailun tuloksia: kalakantojen, saaliiden ja kalastuksen kehittyminen

Tutkija Erno Salonen Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselta kertoi Inarijärven kalakannoista ja kalastuksesta. Paatsjoen vesistöaluetta kuvaavat lohikalavaltaisuus sekä särkikalojen (paitsi mutu) ja kiiskan puuttuminen. Inarijärvessä on lisäksi useita siikamuotoja ja järveen istutettu muikku. Inarijärven kalataloudellinen velvoitetarkkailu sisältää kalastustiedusteluja, kalastus- ja saaliskirjanpitoa ja koekalastuksia, kalamerkintöjä (kaikki istukkaat) ja saalisnäytteenottoa.

Inarijärveen on istutettu viime vuosina noin 0,5 – 0,75 milj. kesänvanhaa siianpoikasta sekä petokaloja (taimen, nieriä ja harmaanieriä) yhteensä noin 250 000 – 300 000 kpl vuosittain. Harmaanieriäistutukset lopetetaan vuonna 2012. Inarijärven kokonaiskalansaalis on ollut pitkään noin 150 t vuodessa, josta siian ja muikun osuus oli vuonna 2011 vajaa 100 t ja petokalojen osuus noin 34 t. Yhteensä Inarijärvessä on 13 kalalajia, joista 10 on mukana saalistilastoissa. Ammattikalastajia Inarijärvellä on 15 kpl, kotitarvekalastajia noin 900 ruokakuntaa, ulkopaikkakuntalaisia virkistyskalastajia 2000 ja mökkiläisiä 800. Kokonaissaaliista kotitarvekalastajat saavat noin 50 %, ammattikalastajat 30 % ja ulkopaikkakuntalaiset 20 %. Tärkein kalastusmuoto on verkkokalastus. Kalastajahintojen mukaan laskettuna Inarijärven kalansaaliin arvo on noin 1 milj. € vuodessa.

Keskustelu:

- Järvilohi-istutukset on lopetettu v. 2001, mutta saalista saadaan edelleen noin 1000 kg eli laji lisääntyy luontaisesti.

- Norjan puolella on oltu huolissaan mahdollisista harmaanieria istutusten haittavaikutuksista Norjan kalakantoihin. Norjan puolella ollaan tyytyväisiä, että istutukset nyt lopetetaan Suomen puolella. Suomen puolella vieraslajistrategia vaikutti asiaa koskevaan päätökseen.

4.6 Vuoremijoen (Grense Jakobselv) ympäristönseurannan tilannekatsaus

Komission norjalainen puheenjohtaja Bente Christiansen Finnmarkin lääninhallituksesta kertoi Vuoremijoen ympäristöseurannan tuloksista. Vuonna 2011 kohdistettiin määrärahoja pohjaeliöstön tutkimuksiin johtuen Vuoremijoesta vuonna 2010 mitatuista korkeista kupari- ja nikkelpitoisuuksista sekä aikaisemmin mitatuista matalista pH-arvoista. Suomalainen yhtiö Apajax Oy sai toimeksiannon tehtäväkseen. Pohjaeläimiä kerättiin standardisoiduin menetelmin viideltä asemalta kesä- ja syyskuussa. Samanaikaisesti otettiin myös vesinäytteitä, joista analysoitiin kupari- ja nikkelpitoisuuksia. Pohjaeläimien lajit tunnistettiin ja niille laskettiin vakioindeksit. Lisäksi lajikoostumusta verrattiin aikaisempiin tutkimuksiin, joita oli tehty Kuolan, Näämön, Tenon, Sylttivuonon ja Joulujoen vesistöissä. Tulokset osoittavat kupari- ja nikkelpitoisuuksien olevan yhä edelleen korkealla tasolla. Korkeimpia arvot ovat vesistöjen yläosissa. Näkyvää vaikutusta pohjaeläimistöön ei löydetty, joten se sijoitettiin tilaluokkaan "hyvä" tai "erittäin hyvä". Raportissa esitetään jatkotutkimuksia metallien kerääntymisestä kaloihin.

4.7 ENPI-hankeen "ABCgetheritage – Our common Northern heritage" tilannekatsaus

Asiantuntija Tiia Kalske Finnmarkin lääninhallituksesta tiedotti Kolarctic ENPI- hankkeesta *ABCgetheritage* - Pohjoinen biologinen, kulttuurihistoriallinen ja geologinen perintömme. Metsähallituksen luontopalvelut Suomesta johtaa hanketta. Hankkeen tavoitteena on lisätä aluetietämystä yhteisestä luonto- ja kulttuuriperinnöstämme Itä-Lapissa, Koillis- Norjassa ja Kuolan niemimaalla, lisätä luonnonsuojelu- ja virkistysalueiden kestävää käyttöä ja luoda uusia toimivia yhteistyöverkkoja, jotka tekevät pitkäjänteistä luonnonsuojelutyötä ja toteuttavat kestävä luontomatkailua. Toiminnot kattavat luonnonsuojelun, ympäristöopetuksen, geomatkailun, kulttuurimuistot, suojelualueista tiedottamisen ja niiden kestävä käytön (näyttelyin, opetusmateriaalein, elokuvien, luontopoluun, kurssituksin ja vaihdon kautta). Hanketta rahoitetaan EUn Kolarctic ENPI- ohjelmasta sekä kansallisella rahoituksella. Osanottajamaat ovat Suomi, Norja ja Venäjä. Hanke toteutetaan ajanjaksolla 2012–2014.

4.8 Paatsjoen ympäristön tilan seurantaohjelman tilannekatsaus

Asiantuntija Ilona Grekelä Lapin ELY-keskuksesta kertoi Paatsjoen ympäristön tilan seurantaohjelman tilanteesta. Paatsjoki-ohjelma kehitettiin suomalais-norjalaisen komission aloitteesta vuosina 2003–2006 kolmen maan yhteistyönä. Pitkäaikaisen seurannan ohjeet ja suositukset ovat olleet käytössä vuodesta 2007 alkaen, mutta lisärahoituksen puutteessa vasta osa niistä on saatu täytäntöön. Paatsjoki-ohjelman verkkosivuja uusitaan ja ympäristön tilan tietoja päivitetään (Pasvikmonitoring.org). Sivuilta löytyy tietoa sekä ilman, vesiympäristön ja maaympäristön seurannasta ja tuloksista.

Maaympäristön seurannassa vuonna 2011 on otettu ja analysoitu neulas- ja sammalnäytteitä kolmen maan koealueilta. Tulokset raportoidaan vuoden 2013 aikana. Parhaiten on toteutunut veden laadun seuranta, josta on tehty raportti vuonna 2011. Päästöt kuormittavat Paatsjokea edelleen, ja pitoisuudet ovat pysyneet samalla tasolla. Pienissä järvissä Jarfjordin ja Vätsärin alueilla on havaittu toipumista happamoitumisesta 2000-luvulla. Syynä tähän elpymiseen on, että sulfaattilaskeuma on vähentynyt. Kuparin päästötasot eivät ole laskeneet 2000-luvulla. Nikkelpäästöt ovat jopa lisääntyneet 90-luvusta. Näiden metallien pitoisuudet ovat kasvaneet pienten järvien vedessä, eniten Jarfjordin alueella.

Keskustelu:

Johtaja Margarita Ryabtseva tiedotti Kolaskaja GMK:n ja Murmanskin Rosprirodnazorin (Luonnonvarojen käytön federaalinen valvontavirasto) välillä solmitusta sopimuksesta teollisuuden

vaikutusten seurannassa. Kolaskaja GMK:lla on teknisiä ongelmia Zapoliarnyn brikettienvalmistuslaitoksessa, mutta laitosta yritetään saada toimimaan.

Bente Christiansen tiedotti presidentti Dimitrij Medvedevin ja pääministeri Jens Stoltenbergin huhtikuussa 2010 antamasta yhteislausunnosta. Paatsjoella järjestetään 17.–18.9.2012 norjalais-venäläisen luonnonsuojelukomission kokous. Lisäksi Norjan ja Venäjän välille on solmittu sopimus ilmanlaadun valvonnan harmonisoinnista. SO₂-tasot ovat laskeneet, mutta raskasmetallipäästöt nousseet.

4.9 ENPI-hankkeen ”Trilateral Cooperation on Environmental Challenges in the Joint Border Area” tilannekatsaus

Asiantuntija Ilona Grekelä Lapin ELY-keskuksesta kertoi ENPI-hankkeen tilanteesta. Hankkeessa täydennetään aikaisemmin kehitettyä Paatsjoki-ohjelmaa. Raja-alueella suurimman ympäristön tilaan vaikuttavan Petšenganikelin kombinaatin lisäksi on muitakin vaikuttavia tekijöitä: säännöstely, ilmastonmuutos ja haitallisten aineiden kaukokulkeuma. Hankkeessa tehdään myös yhteistä seuranta tukevia tutkimuksia ja malleja. Hanketta on toteutettu vuoden 2012 maaliskuusta alkaen. Puolen vuoden aikana on suunniteltu ja toteutettu näytteenottoa ja kenttähavaintoja suunnitelman mukaisesti. Näytteiden käsittely, mallinnustyö ja eri maiden ympäristön tilan luokittelulähestymistapojen vertailu on hankkeessa työn alla.

5 Kalakantojen tutkimus ja suojele

Komission norjalainen osapuoli suositteli (Kirkkoniemi 2011), että Suomen ja Norjan viranomaiset pyrkivät toimenpiteillään yhteistyössä vähentämään lohenpyyntiä Tenolla neuvottelukauden aikana. Komission norjalainen osapuoli pyytää lisäksi Norjan viranomaisia osoittamaan lisää resursseja Tenon lohen tutkimukseen ja seurantaan. Tenon lohen tutkimuksen tulee tapahtua tiiviissä yhteistyössä Tenon vesistön paikallishallintoelimen (Tanavassdragets fiskeforvaltning) kanssa.

5.1 Tenon kalastusneuvotteluiden tilannekatsaus

Kalatalouspäällikkö Pentti Pasanen Lapin ELY-keskuksesta kertoi Tenon kalastusneuvottelujen tilanteesta. Nykyisin voimassa oleva Suomen ja Norjan välinen sopimus Tenojoen kalastussäännöstä on solmittu vuonna 1989; aikaisempia sopimuksia on vuodesta 1873 lähtien. Sopimuksen uudistamista koskevat neuvottelut käynnistettiin vuonna 1999 ja ne jäivät tauolle vuonna 2001. Norja esitti 26. huhtikuuta 2010 neuvottelujen uudelleen aloittamista. Maa- ja metsätalousministeri Jari Koskinen ja Norjan ympäristöministeri Erik Solheim sopivat Helsingissä 8. lokakuuta 2011 neuvottelujen jatkamisesta.

Neuvotteluja varten molempiin maihin on nimetty neuvotteluvaltuuskunnat, joissa on edustajia ministeriöstä, alueellisista kalatalousviranomaisista ja paikalliselta tasolta. Tämän lisäksi vuonna 2011 virallisesti nimettiin suomalais- norjalainen Tenon seuranta- ja tutkimustyöryhmä, johon kuuluu edustajia Norsk institutt for naturforskningista (NINA) ja Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselta (RKTL). Työryhmä tuottaa tietoa lohikannan tilasta ja neuvoo hallintoviranomaisia. Työryhmä raportoi vuosittain lohikannan tilasta ja kalastuksesta.

Suomessa sidosryhmiä on kuultu neuvottelujen jatkamistarpeesta sekä nykyisen sopimuksen muutostarpeista ja epäkohdista. Neuvottelut käynnistyivät 19.–21.6. 2012 Pulmankissa. Neuvotteluissa keskusteltiin yleisistä linjauksista sopimuksen uusimisesta ja sovittiin työskentelytavasta jatkossa. Tavoitteena on saada neuvottelutulos syksyllä 2013, jotta Suomen nykyinen eduskunta ehtii käsitellä asian – Norjassa ei todennäköisesti tarvita Suurkäräjien - käsittelyä.

Yhteisesti sovittu agenda, suomalais-norjalaisen seuranta- ja tutkimusryhmän raportti ja Pohjois-Atlantin lohensuojelukomission (NASCO) suositukset ovat tärkeässä roolissa sopimusta uusittaessa.

Nykyinen Tenon kalastussopimuksen rakenne ei täytä NASCON suosituksia mm. kalastuksen säätelyn ennalta varautumisen periaatteen osalta. Suositusten nojalla tulee harkittavaksi laatia Tenojoen kalastussopimukseen määräykset eri tilanteisiin sopivasta ja joustavammasta kalastuksesta. Kalastuksen säätelyssä tulee olla tavoitteena, että säätely on tutkimustietoon perustuvaa ja oikein kohdennettua. Lisäksi säätelyn tulee olla kokonaisvaltaista siten, että se ottaa huomioon eri alueet (joki, rannikko ja meri), koko alueen kaikki osakannat sekä kaikki kalastajaryhmät ja pyyntitavat. Sopimuksella tulee varmistaa kalakantojen säilyminen kestäväällä tasolla ja saaliin oikeudenmukainen jakaantuminen kummassakin valtiossa.

Keskustelu:

- *Varajäsen Frank Ingilæ:* Tenon kunnan puolesta ollaan iloisia, että kalastusneuvottelut on viimeinkin aloitettu. On keskusteltu siitä, tarvitaanko tällaista sopimusta, koska se on niin raskas. Suomen puolelta tulisi katsoa mahdollisuuksia keventää prosesseja.
- *Varajäsen Ilmari Tapiola:* Norjan ja Suomen puolella on erilaiset kalastusoikeudet: Suomen puolella kalastusoikeus kuuluu vanhoille tiloille. Jos kalastusta rajoitetaan, rajoituksesta pitäisi saada korvauksia.
- Keskusteltiin sekä tutkimustiedon että paikallisen perimätiedon huomioimisesta kalastussopimuksen uusimista koskevista neuvotteluissa. Perimätiedon käyttö sisältyy biodiversiteettisopimukseen, mutta sen huomioimisessa ollaan vasta alkuvaiheessa. Tähän ei ole oikein kehitetty välineitä.
- *Puheenjohtaja Hepola:* Suomen ja Ruotsin välillä on moderni kalastussopimus, joka sisältää kalastussäännön. Tietyissä rajoissa hallintoviranomaiset voivat joustaa kalastuksen säätelyssä kalakantojen tilan ja kalastuksen mukaan.
- *Komission norjalainen puheenjohtaja Bente Christiansen:* Yhteinen Tenon seuranta- ja tutkimustyöryhmä on hyvin tärkeä, sillä se lisää ymmärrystä lohikantojen tilasta ja perusteista säilyttää vesistön lohikantoja. Asia on parhaissa mahdollisissa käsissä (kaksi neuvottelukuntaa).

5.2 Jatkoimenpiteet koskien *Gyrodactylus salaris* lohiloisen leviämisen estämistä - vuoden 2010 asiantuntijakokouksen suositukset

Asiantuntija Perttu Koski Elintarviketurvallisuusvirasto Evirasta kertoi lohiloisen varalta tehtävästä valmiussuunnittelusta Tenolla ja Näätämöllä. *Gyrodactylus salaris*-loisen leviämisen ehkäisy Tenojokeen ja Näätämöjokeen on avainasemassa, sillä valmiussuunnittelu on varautumista epäonnistumiseen. NASCO:n jäsenvaltioiden tulee varautua tilanteeseen, jossa *Gyrodactylus salaris* leviää niiden alueelle. Suunnittelussa on tarkasteltu Tenojoen ja Näätämöjoen saneerausmahdollisuuksia mahdollisen tartunnan jälkeen. Loisen häätäminen koko Tenon vesistöalueelta on käytännössä lähes mahdotonta. Kalojen kulkusteillä voidaan pienentää vesistöaluetta, jolta lohenpoikaset kemiallisesti hävitetään. Loisen esiintymisen seuranta Tenojoen vesistöalueella on tehty Suomessa vuodesta 1992 lähtien. Loisen varhainen havaitseminen voi mahdollistaa infektion leviämisen hidastamisen. Tartunnan alueellinen rajoittaminen on kuitenkin äärimmäisen vaikeaa. Tenon vesistöalueella riskiä loisen leviämiseen lisää helppo saavutettavuus ja runsas ihmistoiminnan (kalastus, veneily) määrä.

Keskustelu:

- Lohiloisen leviämisen estämiseksi on tärkeää lisätä tiedottamista matkailukalastajille sekä veneilijöille ja kanootilla liikkuville. Loisen leviämiskäyttöä ja desinfiointia koskevien infotaulujen ja ohjeiden tulisi olla selkeitä. Infotaulujen uusiminen on suunnitteilla ja tauluja on suunniteltu myös Tornionjoki varteen. Myös venäläiset matkailukalastajat ja retkeilijät tulisi huomioida tiedottamisessa, joten ohjeita tulisi olla helposti saatavilla myös venäjäksi.

5.3 Tutkimustuloksia Tenon lohikannan tilasta

Tutkimusprofessori Jaakko Erkinaro Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselta kertoi Tenojoen vesistön lohikantojen tilasta. Ministeriöiden asettama Tenon lohen tutkimus- ja seurantaryhmä tuottaa tietoa päätöksenteon tueksi. Tenojoen lohikantojen tilaa seurataan saalisnäytteiden, saalis- ja kalastustilastoinnin sekä poikastiheyksien (sähkökalastus) avulla. Lisäksi käytetään videoseurantaa ja sukelluslaskentaa. Saalisnäytteitä kerätään 2000 – 9000 kpl vuodessa eri pyydyksistä koko kalastuskaudelta. Niiden avulla saadaan tietoa mm. kalojen iästä, alkuperästä ja kasvusta.

Tenojoen lohi on hyvin monimuotoinen. Lohen kalastuksessa käytetään myös monia kalastusmuotoja: pato, verkko, kulkutus (ajoverkko), nuotta ja vapa. Tenojoen lohisaaliissa on usean viime vuoden heikko jakso. Uudelleenkutevia lohia on ollut 2000-luvulla enemmän kuin aiemmin. Suomen puolella turistikalastuksen osuus noin 50 % saaliista, Norjan puolella paikalliset kalastavat suurimman osan. Isojen lohien määrä on pienentynyt selvästi pitkällä aikavälillä. Vuonna 2012 tittejä (1SW) ja lohijalkoja (2SW) oli selvästi enemmän, suuria naaraita (uudelleenkutijoita) enemmän. Kokonaissaalis tulee todennäköisesti kasvamaan vuonna 2012.

Tenon lohi on geneettisesti monimuotoinen, paljon erilaisia populaatioita. Eri populaatioilla on kantakohtainen nousujankoha Tenon pääuomaan. Tämän pohjalta voidaan laatia erilaisia sovelluksia päätöksenteon perustaksi kalastuksen järjestämiseksi ja lohikantojen suojelemiseksi. Tenolla lohikantoihin kohdistuu kumuloituva kalastuskuolevuus (rannikko, vuono, jokisuus, pääuoma, sivujoet). Tenon lohikantojen tilaa on arvioitu tässä vaiheessa viidelle sivujoelle Norjassa kehitetyn kutukantatavoitteen pohjalta. Kaikkien näiden viiden sivujoen kantoihin kohdistuva kalastus oli liian voimakas, jotta kannat säilyisivät elinvoimaisina. Rajoituksia tarvitaan kaikkeen kalastukseen.

Keskustelu:

- Keskusteltiin isojen kutukalojen määrästä, ja Jaakko Erkinaro totesi, että pitkällä aikavälillä kehityssuunta on ollut laskeva, vaikka vuosi 2012 on ollut parempi kuin aiemmin.
- Keskusteltiin turistikalastuksen vaikutuksesta lohen nousuun kutupaikoille sekä hauen ja mateen määrän lisääntymisestä sivujoissa ja sen vaikutuksista lohienpoikasiin. Hauen lisääntymiseen on voinut vaikuttaa 2000-luvun lämpimät kevät.

5.4 ENPI-hankkeen ”Kolarctic salmon 2011–2013” tilannekatsaus

Asiantuntija Tiia Kalske Finnmarkin lääninhallituksesta tiedotti *Kolarctic salmon*- projektin tämänhetkisestä tilanteesta ja sen etenemisestä. Merilohihankkeen päätavoitteena on osaltaan edesauttaa Atlantinlohen säilymistä sekä hankkia tietoa kestävään ja osaamisen perustuvaan hallintoon. Norjasta, Suomesta ja Venäjältä on vuosina 2011–12 kerätty näytteitä lohista. Näytteiden avulla pyritään geneettisesti yksilöimään lohien syntymäjoki. Tällä hetkellä selvitetään eri lohikantojen osuuksia merikalastuksessa ja kartoitetaan eri lohikantojen vaelluskäyttäytymistä sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksia loheen. Tärkeä osa hanketta on yhdistää paikallista ja kokemusperäistä osaamista tieteelliseen osaamiseen sekä välittää saatua tuloksia. Lisätietoja osoitteessa www.fylkesmannen.no/kolarcticsalmon

6. NÄÄTÄMÖJOEN JA UUTUAJOEN VESISTÖALUE

6.1 Näätämöjoen vesistöaluetta koskevat ajankohtaiset asiat

Asiantuntija Kåre Vågan tiedottamaa:

- Våga kertoi paikallisväestön huolesta ei- toivottujen tartuntojen leviämisestä jokeen lisääntyneen kanooteilla liikkumisen seurauksena.
- Maaseudun paikallisväestö kantaa huolta ja on kiinnostunut kaloista ja vedenlaadusta.
- Yhteistyö paikallisten asukkaiden välillä rajojen yli on erittäin hyvää. Kalastusoikeudenhaltijat kokoontuvat kahdesti vuodessa ja ovat yksimielisiä kalastusajoista

ja kalaa säästävistä toimenpiteistä (esim. 1000 kg kypäläkalastuksella ja kaikkien suurten lohien istuttaminen 2012).

- Huoli saastumisesta. Fossheimin sisäoppilaitoksen viemäri laskee suoraan jokeen noin 250 metrin päässä kunnan vedenottamosta. Huolta aiheuttaa myös mökkirakentaminen joen molemmin puolin. Tärkeää seurata, että tämä ei lisäänty hallitsemattomasti ja lisää saastumista.
- Asiasta tullaan antamaan lausunto Näätämön vesialueen keskeisiä vesienhoitokysymyksiä koskevalla kuulemiskierroksella

Keskustelu:

- Jätevesipäästöjä on käsitelty Näätämönjokea koskevissa keskeisissä kysymyksissä. Toimenpiteeksi on esitetty mahdollisten viemäreiden rekisteröinti Näätämönjoen vesistöalueella.

6.2 Sodan aikaiset siltojen jänteet Näätämöjoessa

Bente Christiansen Finnmarkin lääninhallituksesta tiedotti seuraavaa: Norjan vesistö- ja energiahallinto NVE on suorittanut katselmuksen Kolttakönkällä. Alueelle jääneiden siltarakenteiden poistaminen on kuulemiskierroksella kunnassa, lääninhallituksessa, Finnmarkseiendommenilla ja Näätämön kalastajien ja metsästäjien keskuudessa. Suunnitelmissa on poistaa siltojen jänteet syksyllä 2012.

6.3 Informaatio Näätämön taajaman haja-asutuksen vesistökuormituksesta Nuorttijokeen

Asiantuntija Annukka Puro-Tahvanainen Lapin ELY-keskuksesta esitteli tilannekatsauksen koskien Näätämön taajaman haja-asutuksen vesistökuormitusta Nuorttijokeen. Inarin kunnasta on pyydetty tietoja Näätämön taajaman kiinteistöistä, vakituisen asutuksen määrästä sekä jätevesien käsittelymenetelmistä. Joitakin tietoja on saatu, mutta tiedot ovat vielä puutteellisia. Kunnalta saatujen tietojen mukaan Näätämön taajamassa asuu vakituisesti 22 asukasta 11 asuinrakennuksessa, joista 2 on rajavartiolaitoksen rivitaloja. Liikerakennuksia on 4 tai 5. Näätämön taajamassa ei ole keskitettyä jätevesien käsittelyä (puhdistamo), vaan kiinteistökohtaiset jätevesien käsittelyjärjestelmät. Vanhemmilla kiinteistöillä on tavallisimmin 2-osainen saostuskaivo ja kivisilmä, uudemmissa kiinteistöillä on uuden lain mukaiset tehokkaammat jätevesien käsittelyjärjestelmät. Vanhoilla kiinteistöillä siirtymäaika on vuoteen 2016 saakka.

Lapin ELY-keskus on ottanut vesinäytteitä Nuorttijoesta Näätämön taajaman ylä- ja alapuolelta. Tähän mennessä näytteitä on otettu 2 kertaa ja syksyllä on tarkoitus ottaa vielä yhden näytteen. Tulosten perusteella Näätämön taajamalla ei ole vaikutusta Nuorttijoan veden laatuun eikä Näätämön taajaman alapuolisen havaintopaikan veden laadussa ole havaittavissa merkkejä jätevesien kuormituksesta.

Keskustelu:

- *Kåre Våga* kiitti tehdystä selvityksestä ja totesi, että on tärkeää, että voimme tehdä yhteistyötä ja asiat tulevat hoidettua.
- *Bente Christiansen* totesi, että vesienhoidon keskeiset kysymykset ovat molemmissa maissa lausuntokierroksella. Norjan puolen keskeiset kysymykset käännetään myös suomeksi ja on tärkeää, että molempien maiden kansalaiset ja viranomaiset voivat lausua mielipiteensä asiasta.

7. TENOJOEN VESISTÖALUE

7.1. Tenojoen vesistöaluetta koskevat ajankohtaiset asiat

Varajäsen Frank Ingilæ tiedotti Tenojoen Norjan puoleisen alueen ajankohtaisista asioista.

- Uusi Tanan silta (köysisilta) –kaiken suunnittelun suunnitellaan olevan valmista maaliskuussa 2013. Lopullinen asemakaava tulee kunnanvaltuuston käsiteltäväksi maaliskuussa 2013. Lisätietoja asiasta löytyy kunnan kotisivuilta osoitteessa (www.tana.kommune.no). Määrärahat rakentamiseen myönnetään aikaisintaan 2014.
- Uusi yleissuunnitelma jätevesien käsittelyyn (tekninen jätevesisuunnitelma) on kuulemiskierroksella. Tällä pyritään takaamaan Tenojoen veden hyvä laatu. Vuoteen 2018 ulottuvien jätevedenpuhdistustoimiin johtavien investointien hinnaksi tulee noin 12 miljoonaa NOK.
- Skiippagurran taajamaan rakennetaan uutta puhdistamo. Sen tulisi olla valmiina syksyllä 2012.
- Tenon vesistön paikallishallintoelin (Tana fiskeforvaltning): TF aiheuttaa paljon hermostuneisuutta kalastusoikeudenhaltijoiden (verkko- ja patokalastajat) keskuudessa ja ilmassa on toiveita vaihtaa TF:n hallitus. Hermostuneisuuden taustalla ovat Tenon vesistön Norjan puoleisilla osilla toteutettavat kalastusrajoitukset, joille ei ole varmistettu paikallisten kalastusoikeudenhaltijoiden tukea.
- Tenojoen suun luotsivelvoite on poistettu. Vastuullinen viranomaisena Kystverket (Norjan rannikkolaitos) on sillä kannalla, että veneenkuljetuslupa on riittävä ohjattaessa suuria aluksia näillä kulkuväylillä. Kuntien mielestä tämä on valitettavaa, koska johtuen virtauksista, pohjaolosuhteista, vuorovesistä ja tuulista väylä on hyvin vaativa navigoitavaksi ilman paikallistuntemusta omaavaa luotsia. Lisäksi luotsausvelvoitteen poistaminen lisää kuntien käsityksen mukaan onnettomuuksien ja alusten haaksirikkoutumisen vaaraa esimerkiksi Tenojoen suun luonnonpuiston alueella, jossa elää paljon erilaisia lintuja ja eläimiä. Mahdolliset vaikutukset Tenon vesistön loheen on myös otettava huomioon.

Jäsen Anne Toril Eriksen Balto kertoi ajankohtaisista asioista Kaarasjoen kunnassa. Kaarasjoella on viemärointisuunnitelman laatiminen käynnistetty, puhdistamon suunnittelu on vielä auki. Kunnalla on suuria haasteita viemäriverkoston ja vedenpuhdistamon tiimoilta.

Varajäsen Ilmari Tapiola kertoi ajankohtaisista asioista Utsjoen kunnassa. Utsjoen kunta on korjannut Karigasniemen jätevedenpuhdistamon. Utsjoen kirkonkylässä on suunnitteilla asemakaavan laajennus, useammat taloudet liittyvät yleiseen viemäriverkostoon.

Jäsen Minka Laiti toi esille, että matkailuyrittäjiltä on tullut sellaista palautetta, että meritaimenen pyyntiä olisi hyvä jatkaa viikolla.

Keskustelu:

- Todettiin, että kalastusasiat eivät varsinaisesti kuulu suomalais-norjalaisen rajavesistökomission toimialaan, mutta asiasta voidaan keskustella. Norjan puolella Näätämössä on laajennettu meritaimenen pyyntiä 15 päivää syyskuussa joen alaosalla, jossa lohi ei kude. Laajennukset eivät sovi alueille, jotka ovat yhteisiä kutualueita lohen kanssa. Tenon kunnassa paikallishallintoviranomaiset ovat päättäneet, että lohen kalastusta lyhennettiin Norjan puolella vuonna 2012. Joillain kalastusalueilla Norjan puolella Nuorgamin alapuolella meritaimenen kalastusaikaa pidennettiin 2012.

Päätös:

Komissio toivoo, että meritaimenen pyynnin jatkamista koskevassa asiassa tulisi olla käytettävissä kalastusasiantuntijoiden näkemys. Asia otetaan esille uudelleen seuraavan vuoden kokouksessa.

Komissio antaa suosituksen koskien luotsivelvoitetta Tenojoen suulla liikkuville aluksille (liite 2).

7.2. Tenojoen vesistön tilan seuranta

Asiantuntija Annukka Puro-Tahvanainen kertoi tilannekatsauksen koskien Tenojoen vesistön tilan seurantaa. Erillistä Tenojoen seurantaa koskevaa kokousta ei ole järjestetty, mutta asiaa käsiteltiin syyskuussa 2011 Vesisaareissa pidetyssä kokouksessa, jossa käsiteltiin laajemmin vesipuitedirektiiviin liittyviä asioita. Kokoukseen osallistuivat Suomen puolelta Pekka Ränä ja Petri Liljaniemi sekä Norjan puolelta Eirik Frøiland ja Tiia Kalske. Kokouksessa sovittiin, että Eirik Frøiland selvittää vesistöseurantojen statuksen Norjan puolella sekä mahdollisuudet rahoittaa yhteistä seurantaohjelmaa. Asia jätettiin kuitenkin siinä vaiheessa pöydälle, koska Suomen puolella seurantaohjelmat päivitetään syksyn 2012 aikana. Tässä yhteydessä olisi hyvä tarkistaa myös Tenojoen tai koko Tenon-Näätämojoen-Paatsjoen vesienhoitoalueen seurantaohjelma.

Keskustelu:

- *Bente Christiansen* Finnmarkin Lääninhallituksesta ja *Anne Smeland* Maakuntahallinnosta kommentoivat, että Norjassa vesienhoito on jaettu maakuntahallinnon ja lääninhallituksen kesken: maakuntahallinto on hallinto ja prosessi vastaava ja lääninhallitus vastaa seurannasta. On tärkeää, että yhteistyötä vesienhoidossa ja seurannassa kehitetään.

Päätös:

Komissio antaa suosituksen siitä, että Suomen ja Norjan vastuulliset viranomaiset valmistelevat ja toimeenpanevat yhteisen pintavesien tilan seurantaohjelman Tenon-Näätämojoen-Paatsjoen kansainväliselle vesienhoitoalueelle ottaen huomioon EU:n vesipolitiikan puitedirektiivin vaatimukset (liite 2).

7.3. Viranomaisyhteistyön kehittäminen Tenojokilaaksossa 2011–2013 Interreg-hanke

Asiantuntija Niina Karjalainen Lapin ELY-keskuksesta esitteli hankkeen tilannekatsauksen. Hankkeen toimenpiteinä ovat: Eroosiosuojausten maisemointi (yksi kohde Suomessa ja kaksi kohdetta Norjassa) ja yhteinen eroosiosuojausopas, maisemanhoitosuunnitelma Nuorgamin kylälle (valmis), yleispiirteinen maisemanhoitosuunnitelma Norjan puolen Tenojokivarteen (käynnissä) ja Nuorgamin kylälle rakennettavat virkistyskäyttörakenteet (käynnissä), ilmakuvaukset (valmis), aiempien eroosiokohteiden tarkastelu (käynnissä) ja tulvavaarakartoitus Suomessa ja Norjassa: pilottikohteena Nuorgam-Polmak (käynnissä).

Keskustelu:

- Inarijoessa ei ole ollut kunnan kevättulvaa moneen vuoteen, minkä johdosta hiekkaa ja kiveä on pakkautunut monin paikoin ja vettä on vain vähän.
- Tenon kunnassa on yksi vaikea eroosioalue, joka sijaitsee luonnonsuojelualueella ja siellä oli aiemmin rakenteita. Rakennus tuhoutui eroosion johdosta. Kunta on joutunut olemaan asiasta yhteydessä mm. NVE:hen. Joki on muuttunut hyvin paljon ajan myötä.
- Keskusteltiin myös eroosiokohteiden maisemoinnista. NVE tekee eroosiokohteiden maisemointisuunnitelmat. NVE:n edustaja on yleensä osallistunut komission kokoukseen, tämän vuoden kokoukseen he kuitenkin eivät voineet osallistua.

7.4 Karasjoen raakut

Bente Christiansen Finnmarkin lääninhallituksesta tiedotti Kaarasjoesta uudelleen löydettyistä jokihelmisimpukoista. Jokihelmisimpukan katsottiin virallisesti kuolleen sukupuuttoon Norjan puoleisessa Tenon vesistössä noin 1970. Sitä on kuitenkin löydetty uudelleen heinäkuussa 2012 paikallisväestön avustuksella. Kanta on yhä vieläkin uhanalainen, koska joesta löytyi vain vanhoja yksilöitä ja uudistumista ei tapahdu.

8. Vesipolitiikan puitedirektiivi, tulvadirektiivi ja Barents-yhteistyö

8.1 Suomen ympäristöpuheenjohtajuus Barents-yhteistyössä:

Asiantuntija Henna Haapala ympäristöministeriöstä kertoi Suomen puheenjohtajuudesta Barents-yhteistyössä. Barentsin Ympäristötyöryhmien toiminta on ollut aktiivista sekä alue- että pääkaupunkitasolla. Puheenjohtajuuskauden painopisteinä ovat Barentsin hot spot- lista, luonnonsuojeluyhteistyö, ilmastonmuutos sekä vesikysymykset. Barentsin Hot spot- listaus sisältää 42 ympäristöä eniten saastuttavaa kohdetta Venäjällä. Näiden kohteiden vähentämiseen tähtäviä toimia jatketaan tulevana vuosina Barents yhteistyön puitteissa. Suomen puheenjohtajuuskauden aikana järjestetään 23.–25.4.2013 kaivosalan parhaat käytännöt – konferenssi Rovaniemellä, joka on suunnattu sekä viranomaisille että yrityksille.

Barentsin luonnonsuojeluyhteistyössä pääpainona on kehittää Barentsin alueen ls-alueiden verkostoa. Ilmastonmuutoksen liittyvät kysymykset ovat voimakkaasti esillä Suomen puheenjohtajuuskaudella. Tätä toimintaa palveleva toimintasuunnitelma valmistuu syksyn aikana. Vesiyhteistyön osalta on painotettu hanketoteutusta ja useita uusia hankkeita on saatu käynnistettyä, joista osa on esitelty myös komission kokouksen aikana. Vesipuolella on kaksi painopistettä: vesienhoitoon liittyvät kansainväliset toimet (Venäjä-yhteistyö) sekä vesivarat ja ilmastonmuutos.

Keskustelu:

- *Jäsen Cecilie Hansen* kommentoi, että on hyvä, että Barentsin ympäristötyöryhmä on puuttunut ympäristökysymyksiin, mutta ilmastokysymykset ovat jääneet liian vähälle huomiolle. Norjan Barentsin sihteeristö keskittyy liikaa öljyn ja muiden uusiutumattomien luonnonvarojen käyttöön, mutta pitäisi keskittyä enemmän uusiutuviin energialähteisiin. Uusiutumattomien luonnonvarojen hyödyntäminen on haastavaa, siinä työssä tulee ottaa huomioon vaikutukset ympäristöön, matkailuun ja porotalouteen. Toimintaa tulisi kehittää Norjan Barents-sihteeristön suuntaan nimenomaan ympäristökysymyksissä mm. rahoituksen osalta.
- *Henna Haapala* vastasi, että Cecilie Hansen toi esille hyviä ehdotuksia, jotka huomioidaan Barents yhteistyössä.
- *Bente Christiansen* totesi, että Norjan Barents-sihteeristö harvoin tukee ympäristöhankkeita. Heidän mielestään on tehokkaampaa hakea EU-rahaa kuin sihteeristön rahoitusta. Nykyään Norjassa toteutetaan erilaisia EU-rahoitteisia ympäristöhankkeita.

8.2 Vesienhoidon tilannekatsaus Suomen puolella

Asiantuntija Pekka Räinen Lapin ELY-keskuksesta kertoi tilannekatsauksen vesienhoidosta Suomen puolella. Hyväksytyt vesienhoitosuunnitelmat ovat olleet voimassa lähes kolme vuotta. Vesienhoitosuunnitelmien huomioonottamisesta ympäristö- ja vesilain mukaisissa lupamenettelyissä on tekeillä väitöskirja. Vesienhoitosuunnitelmilla on ollut vaikutusta rahoituksen ohjauksessa ja luultavasti jatkossa ohjaava vaikutus kasvaa. Seuraavalla maatalouden EU-ohjelmakaudella vesiensuojeluun liittyvää ympäristötukea todennäköisesti suunnataan aiempaa tarkemmin alueellisesti riskialueille, missä vesien tila on uhattuna.

Ensimmäisten vesienhoitosuunnitelmien toteutus on meneillään. Siihen liittyen EU:lle raportoidaan toimenpiteiden toteutustilanne vuoden 2012 lopussa. Kaikista toimenpiteistä raportoidaan toimenpidetyypeittäin toteumatieto kolmiportaisesti; *toimenpide valmistunut*, *toimenpide käynnissä* tai *toteuttaminen ei ole alkanut*. Avaintoimenpiteistä (1 tai useampi/vha) raportoidaan määrällistä toteumatietoa hankkeiden lukumääränä, pinta-alakattavuutena tai kustannuksina. Avaintoimeinpiteinä Tenon-Näätämojoen-Paatsjoen vha:lla raportoidaan 'Haja- ja loma-asutuksen neuvonta' (kiinteistöjen lkm) sekä 'Kalatautien/loisien leviämisen estäminen' (desinfiointikertojen lkm).

Toinen suunnittelukausi on alkanut. Kuuleminen vesienhoidon työohjelmasta ja vesienhoidon keskeisistä kysymyksistä on meneillään (kuulemisaika 15.6.-17.12.2012). Kuulemisasiakirja on käännetty myös norjaksi, ja Norjan puolen kunnat ja kansalaiset voivat kommentoida ehdotusta. Vesienhoitoalueen keskeiset kysymykset liittyvät seuraaviin teemoihin:

- Haja-asutuksen vesihuollon parantaminen
- Tie- ja vesirakentamisesta ja säännöstelystä aiheutuneiden haittojen lieventäminen
- Tulvista aiheutuvien haittojen vähentäminen
- Vesistökuormituksen hallinta
- Vieraslajien ja kalatautien leviämisen estäminen

Vesienhoitoon vaikuttavaa uutta lainsäädäntöä, strategioita ja ohjelmia on tullut lisää (esim. meripuitedirektiivi, kalatiestrategia, vesistöjen kunnostusstrategia). Kaivosteollisuus on kasvussa ja mahdollisesti uusia kaivoksia avataan vesienhoitoalueella. Kaikki yli 1 km² järvet ja valuma-alueeltaan yli 100 km² joet on tarkoitus ottaa tarkasteluun toisella suunnittelukierroksella.

8.3 Vesienhoidon tilannekatsaus Norjan puolella

Asiantuntija Anne Smeland Finnmarkin maakuntahallinnosta kertoi vesienhoidon tilanteesta Norjan puolella. Finnmarkin vesienhoitoalue koostuu Finnmarkin läänistä. Vesienhoito on organisoitu Norjassa maakunnallisella tasolla kaksijakoisesti: vastuu vesienhoidosta kuuluu sekä maakuntahallinnolle että lääninhallitukselle. Maakunnalliseen vesialuevaltuuskuntaan (vannregionutvalget) kuuluvat lisäksi muut alueelliset sektoriviranomaiset. Paikallisella tasolla toimivat paikalliset vesialuevaliokunnat (vannområdeutvalg), jossa ovat mukana samat sektorit kuin maakunnallisissa vesialuevaltuuskunnissa.

Toisella suunnittelukaudella vesienhoidon aikataulu Norjan puolella vastaa hyvin pitkälle Suomen aikataulua. Maakunnallinen vesialuevaltuuskunta on tehnyt päätöksen vesienhoitosuunnitelman laatimisen aikataulusta ja työohjelmasta. Keskeisten kysymysten laatimisen prosessi on ollut pitkä ja se on sisältänyt paljon eri tahojen välisiä kokouksia. Keskeiset kysymykset ehdotus on kuultavana 10.1.2013 saakka.

Vesistöihin vaikuttavia keskeisiä tekijöitä Finnmarkin vesienhoitoalueella ovat kaivostoiminnan vaikutukset, jätevesien vaikutukset ja varautuminen äkillisiin päästöihin. Joissa ja järvissä keskeisiä asioita ovat Venäjän metalliteollisuudesta tulevat saasteet, vesistöjen säännöstely ja vieraat lajit. Jokivesissä haasteina ovat lisäksi vaellusesteet, lohien liikakalastus, kalatautien leviämisen estäminen sekä kalankasvatuksen vaikutukset vaelluskalakantoihin. Tietopohjaa pidetään pääosin riittävänä, mutta esim. viemäröinnin päästöjen vaikutuksista ja satamien saastuneista sedimenteistä ei ole tarpeeksi tietoa. Suurin osa vesimuodostumista on rajattu ja tyypitelty. Riskinarviointi on tehty 95 % vesimuodostumista. Alueellinen seurantaohjelma tulee tehdä vuoden 2012 loppuun mennessä. Toimenpiteiden toteuttamista I vesienhoitokaudelta raportoidaan myös Norjassa tämän vuoden loppuun mennessä. On tärkeää parantaa hyvää yhteistyötä Lapin ELY-keskuksen kanssa sekä saada aikaan myös yhteistyötä ja hankkeita Venäjän kanssa.

www.vann-nett.nve.no ja www.vannportalen.no

8.4 Tilannekatsaus koskien kansainvälistä vesienhoitoaluetta

Puheenjohtaja Matti Hepola Lapin ELY-keskuksesta kertoi tilannekatsauksen koskien kansainvälisen vesienhoitoalueen perustamista. Kysymys on EU:n vesipolitiikan puitedirektiivin edellyttämän kansainvälisen vesienhoitoalueen muodostamisesta yhteisillä vesistöalueilla ja siihen liittyvän sopimuksen laatimisesta. Asiasta on käyty neuvotteluja jo useiden vuosien ajan, ja vuonna 2010 Suomi teki ehdotuksen, jonka mukaan suomalais-norjalainen vesienhoitoalue perustettaisiin Suomen ja Norjan välisellä valtiosopimuksella. Tämän jälkeen Norja toimitti oman ehdotuksensa, jonka mukaan asia olisi hoidettu ns. yhteisymmärryspöytäkirjan avulla.

Keväällä 2012 Norja on ilmoittanut, että heillä on valmius valmistella valtiosopimusta. Norjan ympäristöministeriön kutsusta Oslossa järjestettiin 27.6.2012 neuvottelu sopimuksen yleisestä sisällöstä ja valmistelusta. Käsitykset sopimuksen sisällöstä olivat varsin yhteneväisiä ja kokouksessa sovittiin alustavan sopimusluonnoksen laatimisesta seuraavaan tapaamiseen mennessä.

Seuraava kokous on lokakuun loppupuolella Helsingissä. Keskusteluissa todettiin, että tuleva sopimus ei tulisi kattamaan kalastukseen, vesistön virkistyskäyttöön tai tulviin liittyviä kysymyksiä. Komissiolle on kaavailtu koordinoivaa roolia. Alustavasti sopimusneuvotteluiden hahmoteltiin etenevän siten, että lokakuun tapaamisen jälkeen sopimusluonnos voitaisiin jo kääntää ja lähettää lausunnoille tai kommenteille eri tahoille. Muiden tahojen kuuleminen pyrittäisiin saamaan päätökseen tammikuun 2013 aikana, minkä jälkeen sopimus viimeisteltäisiin keväällä 2013.

Keskustelu:

- *Bente Christiansen* toi esille, että Norjan näkemyksen mukaan suomalais-norjalaisen rajavesistökomission rooli olisi vain neuvoa-antava, ei koordinoiva. Sopimusluonnos tulee olemaan norjaksi, saameksi ja suomeksi.
- *Matti Hepola* ja *Pekka Räinen* kommentoivat, että koordinoinnin käsite vaihtelee. Heidän näkemyksensä mukaan komissio voisi mm. ottaa kantaa ja antaa lausuntoja vesienhoitoon liittyvissä kysymyksissä.

8.5 Barentsin mereen laskevien vesistöjen käyttö ja suojele- ohjelma

Johtaja Margarita E. Ryabtseva Murmanskin alueen Valtiollisesta luonnonvarojen käytön valvontavirastosta kertoi vesistöjen käyttö ja suojele- yleissuunnitelmista. Vesistöjen käyttö ja suojele- yleissuunnitelmien tekeminen perustuu Venäjän Federaation hallituksen asetukseen. Näiden pohjalta tehdään tarkempia vesiensuojelusuunnitelmia joka vesistöalueelle. Kehittämisessä otetaan huomioon sosiaalis-taloudelliset ennusteet ja maankäyttösuunnitelmat. Otetaan huomioon myös elinkeinoelämää koskevat suunnitelmat ja kv-sopimukset, jotka koskevat rajavesistöjen käyttöä ja suojelelun. Tietopohjana käytetään valtiollista vesirekisteriä ja vesiympäristön tilan tietoa.

Murmanskin alueella hallintoviranomainen (Murmanskin alueen taloudenkehittämisen, ympäristön ja luonnonvara komitea) kehitti kaksi suunnitelmaa: Vienanmeren ja Barentsinmeren vesistöjen suunnitelmat. Barentsinmeren vesistöjen suunnitelma sisältää mm. veden laadun taustatason selvittämisen, vesihuoltojärjestelmien kehittämisen, vesistöjen kunnostamisen, vesistöjen seurannan kehittämisen, vesirakenteiden uusimisen ja vedenlaadun parantamisen teollisuuspäästöjen vähentämisen seurauksena sekä vesistöjen suojelelunvyöhykkeiden määrittämisen ja vesiresurssien hoitojärjestelmien kehittämisen.

Keskustelu:

- Todettiin, että esitys oli hyvä ja mielenkiintoinen, ja se olisi hyvä saada käännettynä.
- On tärkeää, että vesienhoidon suunnittelu etenee Venäjällä ja yhteistyötä Venäjän kanssa tulee tehdä yhteisillä vesistöalueilla.

8.6 Tulvadirektiivin toimeenpano kansainvälisillä vesistöalueilla

Asiantuntija Niina Karjalainen Lapin ELY-keskuksesta kertoi tulvadirektiivin toimeenpanosta kansainvälisillä vesistöalueilla. Kansallinen tulvadirektiivin toimeenpaneva lainsäädäntö on valmistunut vuonna 2010. Toimeenpano on jaettu tulvariskien alustavaan arviointiin, tulvakartoitukseen ja tulvariskien hallintasuunnitelmiin. Alustava arviointi valmistui vuonna 2011 ja arvioinnin pohjalta maa- ja metsätalousministeriö nimesi 21 merkittävää tulvariskialuetta. Samalla ministeriö nimesi 16 tulvaryhmää koordinoimaan tulvariskien hallinnan suunnittelua vesistöalueilla, joille on nimetty yksi tai useampi merkittävä tulvariskialue. Lapin alueen tulvaryhmissä on edustus kunnista, ELY-keskuksesta, Lapin liitosta ja Lapin pelastuslaitoksesta.

Tenojoen vesistöalueella ei tunnistettu merkittäviä tulvariskialueita. Paatsjoen vesistöalueella tunnistettiin merkittäväksi tulvariskialueeksi Ivalon taajama. Tulvariskien hallintasuunnitelma laaditaan Ivalojoen vesistöalueelle (ei-kansainvälinen vesistöalue). Maa- ja metsätalousministeriön järjestämässä pohjoismaisessa tulvatapaamisessa 21–22.8: NVE on ehdottanut Norjan öljy – ja energiainisteriölle, että Norjassa ei toimeenpantaisi tulvadirektiiviä. Päätöstä asiasta ei kuitenkaan ole vielä tehty.

9. Muut asiat

Puheenjohtaja Matti Hepola ehdotti yhteisen kokouksen järjestämistä suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission kanssa. Voisi olla yksi yhteinen teemapäivä, jossa käsitellään komission roolia ja kokemuksia komission toiminnasta.

Bente Christiansen totesi, että on tärkeää vaihtaa kokemuksia muiden komissioiden kanssa. Suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission rooli on muuttunut, joten ajatus on hyvä.

Päätös:

Sovittiin, että suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio kutsutaan seuraavaan kokoukseen ja heidän kanssaan pidetään yksi yhteinen kokouspäivä.

9.1. Retki Inarijärvelle sekä tutustuminen Tenon latvoihin Angelin-Karigasniemen alueella

Komissio tutustui toiminta-alueensa osalta Paatsjoen vesistöalueen merkittävään järveen Inariin ja kävi veneretkellä Inarijärvellä ja Ukonkivellä tiistaina 4.9. Keskiviikkona 5.9. komissio tutustui Tenojoen vesistöalueen osalta Inarijokeen, Matinkönkääseen sekä Skarfanunnin eroosiokohteeseen lähellä Karigasniemeä.

10. Kokouksen suositukset

Kokouksessa hyväksyttiin kaksi suositusta sekä lausunnon antaminen Sydvaranger Gruve – kaivoksen YVA-ohjelmasta. Suositukset vuonna 2012 ovat (liite 2):

- Tenon-Näätämojoen-Paatsjoen kansainvälisen vesienhoitoalueen seurantaohjelma
- Luotsivelvoite Tenojoen suulla liikkuville aluksille

11. Komission seuraava kokous

Varajäsen Frank Ingilæ esitti, että seuraava kokous pidetään Tenon kunnassa 27.-29.8.2013. Kokoukseen sisältyisi tutustuminen Tenojoen suun luonnonsuojelu-alueeseen sekä mahdollisesti kvartsiittikaivokseen.

Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja Matti Hepola kiitti kaikkia kokouksen osallistujia ja tulkkeja sekä päätti kokouksen klo 14.15.

Outi Mähönen
Komission suomalainen varapuheenjohtaja

Bente Christiansen
Komission norjalainen puheenjohtaja

Liite 1 Osallistujalista
Liite 2 Komission suositukset 2012